

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Typ posudku: oponent

Autorka práce: Dorotea Mejstříková

Název práce: Konec kariéry writera. Urbánní folklor za hranou zákona

Vedoucí práce: PhDr. Kazimír Večerka, Ph.D.

Oponent: doc. Jakub Grygar, Ph.D.

Navržené hodnocení: E

Zdůvodnění Vašeho hodnocení práce (zejména výhrad a kritických připomínek) rozepište podle níže uvedených kritérií.

1. Je cíl práce (výzkumná otázka) jasně formulován a odpovídají mu závěry? Je práce vhodně strukturována?

Práce má standardní strukturu, kdy Dorotea Mejstříková čtenáře nejprve seznamuje se záměrem práce a výzkumnými otázkami (ty jsou formulovány na s. 5 a 6):

1. Proměňují se motivy writera setrvávat v subkultuře graffiti v čase? Jaké výhody plynou ze členství v subkultuře?
2. Jak se projevuje kritika graffiti ve writerově okolí, jak writeři vnímají postihy a sankce okolí i institucí, se kterými se v průběhu kariéry setkali?
3. Existují nějaké sankce za nelegitimní chování uvnitř subkultury? Jaké to jsou a jak fungují?
4. Jaké sankce institucí mají vliv na konec writerovy kariéry v rámci subkultury graffiti?

Následně autorka slibuje diskusi teorie a toho, co označuje jako subkulturu graffiti, zvolené metodologie, vlastní analýzy dat a následně provedení závěrečného shrnutí. V něm se částečně dotýká odpovědí na některé výzkumné otázky položené v úvodu práce, ale nedává na ně přehledně formlovanou odpověď. Odpověď na výzkumné otázky přitom práce diplomantky obsahuje, jen si je musí čtenář sám dohledat a sestavit na základě různých zmínek roztroušených v celém textu.

2. Opírá se autor/ka o dostatek literatury relevantní tématu práce? Využívá i cizojazyčné texty?

Dorotea Mejstříková ve své diplomové práci rozvíjí téma, o němž konstatuje, že s výjimkou kvalifikačních prací není v Česku pokryto odbornými texty (a to je pro ni i motivem, proč pokračovat ve studiu jevu, kterým se zabývala již ve své bakalářské práci). V tomto má autorka pravdu. Možná ale právě proto vyvstává otázka, proč diplomantka nepracovala alespoň s tím málem, co bylo u nás na toto téma napsáno. Za zmínku by jistě stála stať Barbory Půtové „Graffiti, město a antropologie“ (Národopisná revue, 2/2017, s. 151-163) či nedávno publikovaný článek Adama Wiesnera „Street art a graffiti v kontextu města“ (Slovenský národopis 1/2019, s. 47-62).

(Pozornosti diplomantky doporučuji také excelentní diplomovou práci Jana Snopka „Kluci potřebují dobrodružství: formování identity na pražské graffiti scéně“, obhájenou na Katedře antropologie FF

ZČU v Plzni v roce 2005, ve které její autor ukazuje, jak hluboký vhled může zprostředkovat precizní etnografický výzkum do zkoumaného prostředí a jak lze na jeho základě teoretizovat klíčové prvky graffiti scény. Na okraj pak připomínám ještě relativně nedávnou a rovněž velmi dobrou práci Evy Válkové „Etnografický výzkum pixadorů: Proč brazilští sprejeři přetvářejí urbánní krajinu?“ obhájenou na ISS FSV UK v roce 2016.)

Zmínka těchto textů není samoúčelná. Obsahují totiž to, co posuzované práci výrazně chybí: diskusi širšího sociálního a politického kontextu studovaných jevů, přehledovou diskusi základní literatury ke klíčovým tématům, s nimiž antropologové a sociologové, stejně jako autorka, přichází v terénu do kontaktu (typicky moc, symbolická dominance, nebo geografie města) a především, propojení pojednávaného tématu s poznatky o graffiti a writerech publikovanými v zahraniční literatuře. V tomto ohledu je totiž autorčin seznam literatury povážlivě chudý. Najdeme v něm sice poměrně značné množství různých položek, včetně cizojazyčných, ale výsledný korpus zdrojových textů budí rozpačitý dojem. Práce obhajovaná na katedře sociologie by měla být po mém soudu přeci jen opřena o sociologickou či sociálně antropologickou literaturu, která by do ní vnesla ještě jinou perspektivu, než je ta zprostředkovaná psychologii či kriminologií a studii sociálních deviací.

Pestrou nabídku takovýchto přístupů obsahuje například kniha editovaná Troyem Lovatym a Elizabeth Oltonovou „Understanding Graffiti: Multidisciplinary Studies from Prehistory to Present“ (2015), z etnografických monografií pak jen namátkou knihy Suzan Phillipsové „Wallbanging: Graffiti and Gangs in L.A.“ (1999), Gregoryho Snyderova „Graffiti Lives: Beyond the Tag in New York’s Urban Underground“ (2009) nebo fantastický Rafael Schacter a jeho „Ornament and Order: Graffiti, Street Art, and the Parergon“ (2014).

Redukovaný pohled na graffiti tak autorku vede k přehlédnutí skutečnosti, že na sprejerství nemusíme jako na projev sociální deviace (a tak nereflexivně reprodukovat optiku státu). Graffiti lze interpretovat i zcela odlišně, jako projev politické participace na utváření městského prostoru.

3. Jaká je kvalita použitých dat nebo zdrojů (včetně jejich výběru, sběru a popisu) a metod jejich analýzy?

Dorotea Mejstříková přináší poznatky získané na základě výzkumných rozhovorů a etnografie (ta však v textu není ukázána). V práci postrádám plastičtější představení účastníků výzkumu i interpretaci jejich výpovědí v širším kontextu, který by ukázal, jak se jako individuality vztahují k writerství. Způsob, kdy se v textu pracuje s vytrženými citacemi, které mají v posuzovaném textu pouze ilustrativní funkci, není šťastný a zbytečně brání vytěžení jinam bezpochyby detailního vhledu diplomantky do jejího terénu.

Autorka si je vědoma skutečnosti, že aby byl kvalitativní výzkum kvalitní, musí být také reflexivní. Reflexivně tak nevěnuje jen v samostatné podkapitole 3.3, ale na dalších místech práce. Přestože tak činí nad rámec běžný v diplomových pracích, opomíjí, že reflexivita bez toho, že by byla vztažena k interpretaci získaných poznatků, je jen málo přínosná.

4. Jaká je kvalita argumentů, o něž autorka opírá závěry, k nimž dospěl/a?

Autorka vychází z přesvědčení, že lidé vytvářející graffiti, tvoří specifickou subkulturu. Minimálně ve vztahu k vlastní tvorbě zastávají obdobné hodnoty (tvoří morální společenství) a navenek se i odlišují užíváním obdobných znaků, které však nemusí být pro nezasvěcené patrné (styl oblékání a preference vybraných módních značek). Přestože je samotný výraz subkultura především

v publicistice často používaný, nelze opomíjet, že by se s ním mělo v odborné práci zacházet s kritickou distancí. Diplomantka jej v práci používá především jako deskriptivní pojem, kdy na účastníky výzkumu a priori pohlíží jako na členy subkultury. Není přitom jasné, proč by tak tomu mělo být, protože informace, které čtenáři zprostředkovává, neukazuje v propojení s vlastními daty (rozhovory, etnografií). Za problematické pokládám i skutečnost, že Dorotea Mejstříková nepracuje s texty autorů, kteří se k pojmu subkultura vztahují jako k analytickému pojmu. Subkultura tak v posuzované práci neplní úlohu pojmu, ale synonyma zastupujícího označení „tvůrci graffiti“.

5. Jsou v práci autorova/autorčina tvrzení a zjištění jasně odlišena od tvrzení a zjištění převzatých?

Ano.

6. Jaká je úroveň odkazového aparátu, jazyka a dalších formálních náležitostí?

Diplomantce se podařilo napsat čtivý text, který dokáže vtáhnout čtenáře do předkládaného tématu. Z práce je vidět, že autorka ovládá textuální prostředky, jejichž pomocí zdatně podpírá své úvahy a poznatky. Na použitou literaturu je v práci odkazováno korektně. Text by si však zasloužil před odevzdáním ještě jednu revizi, občas chybí tečky na konci vět.

7. Jiné přednosti a/nebo nedostatky, které neodpovídají výše uvedeným kritériím (jsou-li jaké).

Legální plochy nejsou pouze pro „toye“. Tím, že umožňují věnovat práci více času, mohou vznikat komplexnější díla. Právě z tohoto důvodu jsou vyhledávaným místem i mnoha uznávaných writerů. (Poznámka na okraj: v den, kdy toto píši, vyhlásilo Hl. m. Praha, Galerie hlavního města Praha a Dopravní podnik a.s. výzvu na vytvoření dočasných streetových intervencí, graffiti a velkoplošných maleb na vybraných veřejných prostranstvích.)

V celé práci jsem se nikde nedočel zdůvodnění jejího názvu, tj. proč se v souvislosti s graffiti, diplomantkou představovaném jako projev výrazné autorské tvorby, setkáváme zrovna s projevem folkloru.

Poměrně zarážející je skutečnost, jak malou pozornost autorka věnuje popisu a výkladu writerství jako adrenalinové aktivitě. Přestože ví, že jde o důležitý prvek, zmiňuje jej jen mimoděk a ve svém výkladu rychle spěchá k dál (s. 40).

8. Náměty na diskuzi při obhajobě práce.

- Za jakých okolností by bylo možné hovořit o graffiti jako o projevu (městského) folkloru?
- Jakou roli mají v prostředí writerů sociální média? Jak, co a komu komunikují?

Celkové hodnocení práce: Dorotea Mejstříková předložila velmi čtivě napsanou práci, která ukazuje její poměrně hluboký vhled do studovaného prostředí společenství osob věnujících se graffiti / writerství. Nepodařilo se jí však ani přesvědčivě dosáhnout cíle, který si vytyčila („hlouběji pochopit subkulturu...; s. 5), ani ukázat, že dokáže interpretovat vytvořená data na základě vhodného, kritickou diskusí prověřeného konceptuálního aparátu. Práce nereflexivně reprodukuje

pohled na graffiti a writerství jako na projev komunitně sdílené „sociální deviace“ a tak účastníky výzkumu deindividualizuje a nálepkuje ještě dříve, než je nechá promluvit. Tato perspektiva pak autorce brání v nahlédnutí činnosti writerů jako autonomního projevu, ve kterém se mohou přihlásit k hodnotám a normám oceňovaným stejně tak i „většinou společností“. Domnívám se, že do značné míry je to dáno i tím, že práce není prakticky opřena o žádnou relevantní sociologickou či antropologickou vědní produkci publikovanou ke studovanému tématu a vychází pouze z úzkého okruhu textů zaměřených na sociální deviace. Práci hodnotím jako dobrou (E).

Datum: 21. 8. 2020

Podpis: Jakub Grygar